

Utbildningsutskottets betänkande

1976/77: 24

med anledning av propositionerna 1976/77: 59 och 1976/77: 108 såvitt gäller anslag till forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen, m. m. jämte motioner

Propositionerna

I propositionen 1976/77: 59 (utbildningsdepartementet) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Wikström — såvitt nu är i fråga (s. 355—357 samt 359—361) föreslagit riksdagen att

1. till Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m. under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 20 605 000 kr.,

2. till Extra utgifter vid universiteten m. m. under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 3 975 000 kr.

Sedermera har regeringen i propositionen 1976/77: 108 (socialdepartementet) — efter föredragningar av statsråden Wikström och Mogård — såvitt nu är i fråga (bilaga 3 och 4, s. 169—170 samt 177—179) föreslagit riksdagen att

1. utöver vad som tidigare (prop. 1976/77: 59) föreslagits till Extra utgifter vid universiteten m. m. under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr.,

2. till Uppdragsforskning i alkoholfrågan under femte huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kr.,

3. utöver vad som tidigare (prop. 1976/77: 100) föreslagits till Länskolnämnderna under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kr.,

4. utöver vad som tidigare (prop. 1976/77: 59) föreslagits till Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m. under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kr.

Motionerna

1976/77: 374 av herr Jönsson i Arlov m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar ge regeringen till känna att sådana anvisningar bör meddelas att vid fördelningen av medel till kontaktpersoner i alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor detta skall ske på ett sådant sätt att det skall bli möjligt att inrätta en arvodestjänst på halvtid för en konsulent vid länskolnämnden i Malmöhus län fr. o. m. budgetåret 1977/78,

1976/77: 1516 av fru Karlsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att Lyckebyskolan tillerkänns statsbidrag för sin verksamhet,

1976/77: 1519 av herr Palme m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans verksamhet på alkoholområdet (yrkandet 5),

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om alkoholforskningen (yrkandet 6),

1976/77: 1530 av herr Carlshamre (m) såvitt gäller yrkandet att riksdagen hos regeringen begär förslag till plan för utbyggnad av alkoholforskningen i enlighet med alkoholpolitiska utredningens förslag (yrkandet 2 a).

Utskottet

Genom beslut den 31 mars 1977 har utbildningsutskottet berett socialutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1976/77: 108 om alkoholpolitiken i vad den avser reservationsanslaget Uppdragsforskning i alkoholfrågan (bilaga 3, punkten 2) samt över yrkandet 6 i motionen 1976/77: 1519 och yrkandet 2 a i motionen 1976/77: 1530. Socialutskottets yttrande 1976/77: 5 y är fogat som bilaga till detta betänkande.

Utbildningsutskottet ansluter sig till vad socialutskottet anfört i sitt yttrande. Utskottet avstyrker alltså motionen 1976/77: 1519 yrkandet 6 och motionen 1976/77: 1530 yrkandet 2 a.

Utskottet föreslår att riksdagen till Uppdragsforskning i alkoholfrågan för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 125 000 kr. samt för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar till Extra utgifter vid universiteten m. m. ett reservationsanslag av (3 975 000 + 750 000 =) 4 725 000 kr. och till Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m. ett reservationsanslag av (20 605 000 + 30 000 =) 20 635 000 kr.

Riksdagen har med bifall till förslag i propositionen 1976/77: 100 (bilaga 12) den 10 mars 1977 beslutat att till Länskolnämnderna för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 38 461 000 kr. (UbU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 134).

I propositionen 1976/77: 108 har nu föreslagits att riksdagen till länskolnämnderna för nästa budgetår skall anvisa ytterligare 240 000 kr. Beloppet skall ge nämnderna möjlighet att utöka sin informationsverksamhet m. m. i alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor.

Enligt motionen 1976/77: 374 bör skolöverstyrelsen (SÖ) fördela de medel som skall ställas till länskolnämndernas förfogande för kontaktpersoner i alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor på ett sådant sätt att det blir möjligt att inrätta en arvodestjänst på halvtid för en konsulent i hithörande frågor vid länskolnämnden i Malmöhus län.

Utskottet utgår från att SÖ fördelar nyssnämnda belopp på länskolnämnderna med utgångspunkt i deras behov och avstyrker med hänvisning härtill motionen 1976/77: 374.

I motionen 1976/77: 1519 (yrkandet 5) begärs att riksdagen skall föreslå regeringen att SÖ får i uppdrag att utarbeta ett program för skolans informationsverksamhet beträffande alkohol- och narkotikafrågor och att riksdagen särskilt anvisar 1 milj. kr. för denna informationsverksamhet.

Genom riksdagens beslut år 1976 om reformering av skolans inre arbete (prop. 1975/76:39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) får skolan ökade möjligheter att ta ansvar för elevernas utveckling. Vidare får eleverna under den s. k. samlade skoldagen tillfällen till kontakt med det lokala fritids- och kulturlivet. Det är, som utskottet ser det, en viktig uppgift för både skola och föreningsliv att söka engagera ungdomarna själva i arbetet mot missbruk av bl. a. alkohol och narkotika.

Med hänvisning till det anförda och till SÖ:s läroplanssupplement beträffande undervisning om alkohol, narkotika och tobak samt till att SÖ enligt propositionen skall få i uppdrag att utforma och pröva olika former av information i alkoholfrågan i gymnasieskolan föreslår utskottet att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1519 yrkandet 5.

I detta sammanhang vill utskottet behandla den i motionen 1976/77: 1516 aktualiserade frågan om statsbidrag till verksamheten vid Lycebyskolan i Alvastra, Ödeshög. Skolan tar emot unga narkotika- och alkoholmissbrukare och drivs av Riksföreningen Den öppna dörren.

Enligt motionen sker rehabiliteringsverksamheten vid skolan dels genom repetition och komplettering av elevens kunskaper, dels genom övervakning och programmering av elevens fritid tills han eller hon fått en någorlunda fast förankring i tillvaron. Den omständigheten att skolan utövar tillsyn även under elevernas fritid gör det enligt motionärerna inte möjligt för skolan att såsom t. ex. en folkhögskola erhålla reguljärt samhällsstöd för sin verksamhet. Motionärerna anser det rimligt att samhället på något sätt, t. ex. genom årsanslag, stödjer Lycebyskolan.

Utskottet har inhämtat att socialstyrelsen beviljat Riksföreningen Den öppna dörren statsbidrag med 10 000 kr. under budgetåret 1975/76 och med 15 000 kr. under budgetåret 1976/77 för försök med nya vård- och behandlingsmetoder. Bidraget avser bl. a. dagkursverksamhet och internatkurser och kan enligt vad som upplysts erhållas under högst ytterligare ett år med hänsyn till bestämmelserna för socialstyrelsens försöksverksamhet.

Utskottet anser att frågan om eventuellt statsbidrag till Lycebyskolan i enlighet med motionärernas förslag får prövas i annat sammanhang. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att motionen 1976/77: 1516 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande alkoholforskning avslår motionen 1976/77: 1519 yrkandet 6 och motionen 1976/77: 1530 yrkandet 2 a,
2. att riksdagen till *Uppdragsforskning i alkoholfrågan* för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 125 000 kr.,
3. att riksdagen till *Extra utgifter vid universiteten m. m.* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 4 725 000 kr.,
4. att riksdagen till *Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m.* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 635 000 kr.,
5. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77: 108 och med avslag på motionen 1976/77: 374 till *Länsskolnämnderna* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln utöver tidigare anvisat förslagsanslag anvisar ytterligare 240 000 kr.,
6. att riksdagen beträffande särskilda informationsinsatser på alkoholområdet m. m. avslår motionen 1976/77: 1519 yrkandet 5,
7. att riksdagen beträffande Lycebyskolan avslår motionen 1976/77: 1516.

Stockholm den 4 maj 1977

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Jönsson i Arlöv (s), Wiklund (s), Gustafsson i Barkarby (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Strindberg (m), Sundgren (s), fröken Rogestam (c), herrar Hagberg i Örebro (s), Ullenhag (fp), Bengtsson i Hamneda (c) och Richardson (fp).

Reservation

beträffande medel till *Särskilda informationsinsatser på alkoholområdet* av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund, Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén, herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkandet 5" bort ha följande lydelse:

SÖ bör få i uppdrag att utarbeta ett särskilt program för skolans informationsverksamhet beträffande alkohol- och narkotikafrågor med ledning av de riktlinjer som förordas i motionen 1976/77: 1519. För ändamålet bör under nästa budgetår anvisas särskilda medel. Ett nytt anslag, benämnt *Särskilda informationsinsatser på alkoholområdet*, bör tas upp på riksstaten under nionde huvudtiteln och för budgetåret 1977/78 föras upp med 1 000 000 kr. Anslaget bör stå till SÖ:s disposition.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 1519 yrkandet 5 till *Särskilda informationsinsatser på alkoholområdet* under nionde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Socialutskottets yttrande

1976/77: 5 y

med anledning av viss del av propositionen 1976/77: 108 om alkoholpolitiken jämte motioner

Till utbildningsutskottet

Genom beslut den 31 mars 1977 har utbildningsutskottet berett socialutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1976/77: 108 om alkoholpolitiken bilaga 3 punkten 2 i vad avser reservationsanslaget Uppdragsforskning i alkoholfrågan, jämte motionerna 1976/77: 1519 (yrkandet 6) av herr Palme m. fl. (s) och 1976/77: 1530 (yrkandet 2 a) av herr Carlshamre (m).

Socialutskottet har i yttrandet SoU 1976/77: 4 y yttrat sig till skatteutskottet över viss del av propositionen i övrigt jämte motioner.

Utskottet

Förslag om medel till s. k. uppdragsforskning framfördes av alkoholpolitiska utredningen (APU) och godtogs av remissinstanserna. Beredningsgruppen för frågor avseende alkoholpolitiken ansåg att årliga anslag skulle avsättas för denna form av forskning. I propositionen förordas att 250 000 kr. anslås för helt verksamhetsår för uppdragsforskning i alkoholfrågan och att socialstyrelsen får disponera dessa medel.

I såväl motionen 1976/77: 1519 som 1976/77: 1530 framhålls värdet av ökade forskningsinsatser på alkoholområdet. Herr Palme m. fl. anför bl. a. att den medicinsk-biologiska forskningen har helt dominerat satsningarna sedan 50-talet och att det därför nu är angeläget att stödja samhällsvetenskaplig forskning som kan belysa och analysera förhållandet mellan sociala förhållanden, alkoholvanor och alkoholskador. Motionärerna betonar särskilt värdet av forskning på arbetslivets område. Herr Carlshamre framhåller att stora forskningsinsatser behövs både inom samhällsvetenskap och naturvetenskap och att det är angeläget att man snarast genomför den av APU föreslagna organisationen av alkoholforskningen så att man får en rimlig balans mellan samhällsvetenskaplig och biologisk-medicinsk forskning.

Utskottet anser att en förutsättning för att man skall kunna bedriva en effektiv alkoholpolitik är att det sker en ökad satsning på forskningen inom alkoholområdet. I APU:s betänkande framhölls att medicinsk-biologisk forskning hittills fått alltför stort utrymme i förhållande till samhällsvetenskaplig forskning. Utskottet delar denna uppfattning och

vill framhålla att det finns många angelägna uppgifter för den samhällsvetenskapliga forskningen på alkoholområdet. Beredningsgruppen har i detta hänseende nämnt bl. a. frågan om sambandet mellan sociala störningar och alkoholmissbruk, frågan om ungdomens alkoholvanor, där de senaste årens utveckling synes ha medfört ett ökat missbruk i allt yngre åldrar, samt frågan om forskning med utgångspunkt i arbetslivet.

Utskottet tillstyrker att riksdagen till Uppdragsforskning i alkoholfrågan under femte huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 125 000 kr.

Motionen 1976/77: 1519 i här aktuell del får anses besvarad genom det ovan anförda.

Då det gäller den i motionen 1976/77: 1530 upptagna frågan vill utskottet erinra om att beredningsgruppen förordat bl. a. att UHÄ i sina årliga anslagsframställningar skulle lämna förslag om en fortsatt utbyggnad av forskarorganisationen i syfte att successivt genomföra den förstärkning av forskningsresurserna som föreslagits av APU; utredningen hade föreslagit inrättandet av 13 nya tjänster medan i propositionen föreslås att medel anvisas så att tre nya tjänster kan inrättas.

Utskottet anser att starka skäl talar för att UHÄ får i uppdrag att närmare överväga forskningsorganisationen med utgångspunkt i APU:s förslag. I vart fall bör UHÄ, i enlighet med beredningsgruppens förslag, successivt redovisa hur förstärkningen av forskningen kring alkoholproblemen lämpligen bör komma till stånd. Med det anförda får motionen 1976/77: 1530 i här aktuell del anses besvarad.

Stockholm den 13 april 1977

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Romanus (fp), Larsson i Öskevik (c), Carlshamre (m), Svensson i Kungälv (s), fru Skantz (s), herrar Leuchovius (m), Nilsson i Växjö (s), fru Wigenfeldt (c), herr Signell (s), fru Swartz (fp), fru Tillander (c), herr Alftin (s), fru Mårtensson (s) och fröken Littmarck (m).

